

Enstitü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı: Mimarlık
Programı: Mimarlık
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU
Tez Türü ve Tarihi: Doktora – Haziran 2023

ÖZET

ETNİK ANKLAVI TANIMLAMAK İÇİN BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ: İSTANBUL FATİH'TE SURİYELİ GÖÇMEN MEKANLARI

Göçmen grupları, göç ettikleri yeni kentlerde mekansal olarak bazı bölgeleri daha çok tercih etmektedir. Bu durum kent mekanında mekansal kümelenmelerin ve ayrışmanın oluşmasına neden olmaktadır. Mekansal kümelenme ve ayrışma kimi zaman gönüllü kimi zaman göçmenlerin 'öteki' olarak dışlanmaları sonucunda gelişebilmektedir.

Tarihten günümüze geçen süreçte, İstanbul kenti pek çok göçe ve göçün neden olduğu sosyo-mekansal değişime sahne olmuştur. İstanbul'un bu çok kültürlü yapısı ve göçmenler tarafından çokça tercih edilen bir metropol olması nedeniyle, çok katmanlı ve parçalı bir mekansal yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bu mekansal yapıya, 2011 yılı itibariyle Suriyeli kitlesel göçü sonrasında gelen göçmenlerin mekansal kümelenme ve ayrışma eğilimleri de eklenmiştir. Birçok ilçede, göç sonrası gelişen Arapça tabelaları olan etnik dükkanların sayısının artışı dikkat çekmektedir. Bu tez çalışması, İstanbul'un en eski tarihi semtlerinden biri olan Fatih'te bu etnik dükkanların yoğunlaştığı bölgeler üzerine bir bakış açısı geliştirmek için yola çıkmıştır ve bu bölgelerin, dünyada pek çok örneği olan Chinatown'lar, Little Italy'ler gibi birer 'etnik anklav' olarak adlandırılması ve görülmesi gerektiğine dair bir düşünce geliştirmiştir.

Günümüz kentlerinde değişim geçiren bir mekana dair bir okuma geliştirilecekse, 21. yüzyılda mekanın, kültürün ve kimliğin değişen karakterini dikkate almak gerekmektedir. Bu nedenle, bu tez çalışması, ‘etnik anklavın tanımlanması ve karakterinin belirlenmesi’ hedefine ulaşmak için, küreselleşme ve küyerelleşme sürecinde mekanların, kimliklerin, kültürlerin algılanma, anlamlandırılma ve anlama biçimlerindeki değişime odaklanmıştır. Bu bağlamda, etnik anklavların göstergelerle donatılmış sembolik tüketim mekanları gibi hareket ettiğine dair bir düşünce geliştirilmiştir.

İşaretlerin, yani yapılı çevrede bulunan ve mekansal atmosferi oluşturan görsel ve görsel olmayan göstergelerin kentliler veya göçmenler açısından birden çok anlamı ve algılanma şekli olduğu söylenebilir. Bu açıdan düşünüldüğünde, bu tez çalışması, anklavların, kültür, ideoloji, din vb. birçok farklı konuda göçmenlerin toplumsal mekanına ve gündelik yaşamına dair şifrelenmiş mesajları içeren bir iletişim aracı olduğu savından yola çıkmıştır. Bu bağlamda tez, 21. yüzyıldaki bir etnik anklavın oluşma motivasyonları, toplumsal / ekonomik / fiziksel karakterleri ve niteliklerinin tanımlanması için bir yaklaşım önerisi oluşturmaya çalışmıştır. Bu tanımlama modeli ile, günümüzde, bir etnik anklavın göçmenler tarafından nasıl anlamlandırıldığı ve algılandığı, popüler kültürün ve tüketim kültürünün bu kadar etkin olduğu günümüzde göçmenlerin halen neden etnik temalı bir çevreyi gündelik yaşamlarında tercih ettiği ve genel anlamda etnik anklavlar üzerine yeniden düşünmek hedeflenmiştir.

Tezin amacı, günümüzde oluşan anklavdaki mekan üretiminin nasıl gerçekleştiğine, anklavın şifrelenmiş, örtük mesajlarını göçmenlerin nasıl algıladığına, anlamlandırıldığına dair bir okuma gerçekleştirmektir. Bunun için gündelik yaşamın mekanları olarak görülebilecek etnik anklavda mekansal atmosfer anklavın karakterini oluşturan göstergelerin belirlenmesi için iki aşamalı bir yaklaşım önerisi oluşturulmuştur.

İlk aşamada, Fatih’te Suriyelilerin etnik dükkanlarının yoğunlukta olduğu beş mahalle üzerine incelemeler yapılmış ve bu alanlarla ilgili, dükkanların Suriyeli işletmecileri ve dükkanları kullanan Suriyeli göçmenler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin bulgularına dayanarak, göçmenlerin en çok anlam yükledikleri göstergeleri (signs) ve gösterenleri (signifier) içeren şematik bir ‘gösterge listesi’

oluşturulmuştur. Bu ‘gösterge listesinin’, anklavlardaki-ve dolayısıyla anlam oluşturan göstergelerin belirlenmesini ve incelenmesini olanaklı kılabileceği düşünölmektedir.

Yaklaşımın ikinci aşamasında ise, Fatih’teki Akřemsettin Caddesi çalışmanın pilot alanı olarak sečilmiřtir. Caddenin dokusu ve 12 etnik dükkan üzerine toplumsal göstergebilim yöntemi ile bir okuma gerçekleştirilmiştir. Bu okuma bağlamında cadde üzerindeki Suriyeli işletmelerin cephe ve iç mekan karakterini oluşturan somut ve soyut (görsel veya görsel olmayan) öğelerin günümüzde değişen anlamlarının ve gündelik yaşamda göçmenlerin anklavı algılama, anlamlandırma pratiklerinin çözümlenmesi hedeflenmiştir.

Yapılan çalışmanın oluşturduğu yaklaşım önerisi ve şematik ‘gösterge listesi’nin etnik anklavlar üzerine yapılacak gelecekteki çalışmalar için başlangıç noktası niteliği taşıyabileceği ve yol göstereceği düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Etnik Anklav, Suriyeli Göçmen, Gösterge, Mekansal Atmosfer, Gündelik Yaşam

Institute: Institute of Graduate Studies
Department: Architecture
Programme: Architecture
Supervisor: Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU
Degree Awarded and Date: PhD –June 2023

ABSTRACT

A PROPOSAL FOR AN APPROACH TO DEFINE THE ETHNIC ENCLAVE: SYRIAN IMMIGRANT SPACES IN FATİH, İSTANBUL

Immigrant groups prefer some regions more in the new cities they migrate to. This situation causes the formation of spatial clusters and segregation in the urban space. Spatial clustering and segregation can sometimes develop voluntarily and sometimes as a result of exclusion of immigrants as the 'other'.

In the process from history to the present, the city of Istanbul has witnessed many migrations and socio-spatial changes caused by migration. It can be said that Istanbul has a multi-layered and fragmented spatial structure due to its multicultural structure and being a metropolis that is highly preferred by immigrants. This spatial structure has also been added to the spatial clustering and segregation tendencies of the immigrants who came after the Syrian mass migration as of 2011. In many districts, the increase in the number of ethnic shops with Arabic signboards that developed after migration draws attention. This thesis has set out to develop a perspective on the regions where these ethnic shops are concentrated in Fatih, one of the oldest historical districts of Istanbul, and these regions are proposed to be called and seen as an 'ethnic enclave', similar to many examples in the world, such as Chinatown's and Little Italy's.

Whenever a reading on a transformed space in today's cities is to be realized, it is necessary to take into account the changing character of space, culture and identity in the 21st century. For this reason, this thesis focuses on the change in the way places, identities, cultures are perceived, interpreted and understood in the process of globalization and glocalization, in order to achieve the goal of 'defining ethnic enclaves and determining the characters of the enclave'. In this context, the idea that ethnic enclaves act as symbolic consumption spaces equipped with signs has been developed.

It can be said that the signs, that is, the visual and non-visual signs found in the built environment and constituting the spatial atmosphere, have more than one meaning and way of perception in terms of urban dwellers and immigrants. From this point of view, this thesis study, has started out with the argument that enclaves are communication tools that contain encrypted messages about the social space and daily life of immigrants on many different topics, such as culture, ideology, religion. In this context, the thesis has tried to create a proposal for an approach to define the motivations, social/economic/physical characters and qualities of an ethnic enclave that is formed in the 21st century. With this definition model, it is aimed to rethink how an ethnic enclave is interpreted and perceived by immigrants, why immigrants still prefer an ethnic-themed environment in their daily life, and ethnic enclaves in general.

The aim of the thesis is to perform a reading on how the production of space in the enclave is realized, how the immigrants perceive, make sense of and understand the encrypted and implicit messages of the enclave. For this, a two-stage approach proposal has been developed to determine the spatial atmosphere and the signs that form the character of the ethnic enclave, which can be seen as the spaces of daily life.

In the first phase of the approach, investigations were made on the five neighborhoods in Fatih, where the Syrian ethnic shops are concentrated, and in-depth interviews were conducted with the Syrian owners of the shops and the Syrian immigrants who use the shops. Based on the findings of these interviews, a schematic 'sign list' was created, which includes the signs and signifiers that immigrants attribute the most meaning to. It is thought that this 'sign list' will make it possible to identify and examine the signs that create the image and therefore the meaning in the enclaves.

In the second phase of the approach, Akşemsettin Street in Fatih was chosen as the pilot area of the study. A reading was made on the street texture and 12 ethnic shops on the street using the method of social semiotics. In the context of this reading, it is aimed to analyze the changing meanings of concrete and abstract (visual or non-visual) elements that make up the facade and interior character of Syrian businesses on the street and the practices of perceiving and interpreting the enclave of immigrants in daily life.

It is thought that the proposal for an approach and the schematic 'sign list' created by the study can serve as a starting point and guide future studies on ethnic enclaves.

Keywords: Ethnic Enclave, Syrian Migrant, Sign, Spatial Atmosphere, Everyday Life